

“En el grup d'alumnat de centres urbans hi ha una tendència més marcada a considerar la immigració de forma positiva”

Creus que l'arribada d'immigrants és bona per a la societat; mentre que la resta, el 24,5%, ho fa negativament. En el grup d'alumnat de centres urbans hi ha una tendència més marcada a considerar la immigració de forma positiva.

El GREI elaborà un qüestionari per a les famílies de l'alumnat d'educació primària. Aquestes són algunes de les conclusions:

- La gran majoria dels pares i les mares (78,7%) declaren que els és indiferent el lloc on han nascut les amistats dels seus fills. Així mateix, hi ha un 10,9% que diu expressament que els agrada que es relacionin amb escolars d'altres països, encara que també hi ha un 9,4% que manifesta la seva preferència perquè els seus fills/es tinguin amistats del propi país.
- Les dades globals indiquen que un 23% de les famílies consultades considera negatiu que "l'alumnat immigrant pugui portar a l'escola els vestits característics de la seva cultura o religió", un 28% no ho té clar i a

menys de la meitat de la mostra (47,6%) els sembla bé que els puguin dur.

Per als responsables de l'estudi "aquests percentatges demostren, de forma clara, que el tema de les manifestacions culturals pròpies en contextos culturals diferents és, com a mínim, una qüestió polèmica".

El professorat veu "insuficient" l'ajuda de l'Administració quant a les polítiques d'integració

El GREI enquestà una mostra de 52 professors d'educació primària. A continuació s'exposen algunes de les conclusions més destacades de l'estudi:

- El percentatge de professorat que manifesta el seu desacord amb l'afirmació "la presència

d'alumnat immigrant influeix negativament en el clima de convivència de l'aula" és, sens dubte, un dels més elevats del qüestionari (90,2%). Això no obstant, destaca el fet que un 7,8% dels docents consideri negativa la presència d'immigrants a les aules en relació amb el tema de la convivència.

- El 70,4% del professorat considera que "l'ajuda que rebem des de l'Administració per a la integració de l'alumnat immigrant a l'aula és insuficient".
- El 72% dels docents afirma que està "d'acord" o "molt d'acord" amb el fet que la seva tasca esdevé més difícil, a causa de la multiculturalitat existent a les aules. També, gairebé la meitat del professorat (46%) no se sent suficientment preparat per a atendre les necessitats educatives derivades de la diversitat cultural. D'altra banda, un 42% es considera suficientment preparat. ●

RECURSOS

El còmic: un recurs per a treballar en el món socioeducatiu

Guia didàctica del llibre *Maus, relat d'un supervivent*

Elaborada per Lluís Ballester, professor de la facultat d'Educació de la UIB, director de l'Institut de Ciències de l'Educació

La creació d'una guia didàctica per al treball socioeducatiu sobre un còmic que, a més, va obtenir el premi Pulitzer el 1992, és una iniciativa innovadora i capdavantera no tan sols a l'Estat espanyol sinó a l'àmbit europeu.

El còmic és un producte atractiu i ben rebut entre els joves i adolescents. Aquest fet proporciona als educadors una nova eina per tal de motivar i captar l'interès dels joves i, al mateix temps, pot facilitar l'aprenentatge de valors socials, i coneixements en l'àmbit educatiu o socioeducatiu.

MAUS. Art Spiegelman

És un dels pocs còmics que ha transcendit notablement fora de les estrictes fronteres dels lectors habituals. Dels premis que ha recaptat, destaquen el Yellow Kid i, especialment, el Pulitzer, un premi periodístic

“MAUS és una novel·la gràfica apassionant tant per als lectors de bones històries com per als interessats a saber una mica més del que va passar fa poc menys de seixanta anys a Europa”

que abans mai no s'havia concedit a una obra no periodística. És una de les obres majors en la història del còmic. *MAUS* demostra fins on pot arribar un tebeo com a mitjà d'expressió.

MAUS és una novel·la gràfica apassionant tant per als lectors de bones històries com per als interessats a saber una mica més del que va passar fa poc menys de seixanta anys a Europa. Però també és interessant per a tots els que volen comprendre les relacions humanes, la solidaritat, el patiment, la bogeria, la crueltat, la lluita per la vida, la relació amb el passat, la incomprensió entre pares i fills, entre homes i dones, etc.

Argument

L'argument de fons, el que se suposa que dona tema a l'obra, són les històries horribles que els jueus especialment, però també molta altra gent, varen haver de patir en el

període de domini feixista i nacionalsocialista a l'Europa dels darrers anys trenta i primers quaranta. Com bé indica el subtítol, *MAUS* és la història d'un supervivent tal com va ser contada al seu fill, el qual la va transcriure en imatges i la va dur al món del còmic. El pare és en Vladek Spiegelman i el fill és n'Art Spiegelman. *MAUS* narra com el pare de l'autor va passar de ser un jove empresari a Polònia a convertir-se en presoner en els camps de concentració nazis. Però aquesta història dominant no ha d'ocultar tota la complexitat de l'obra, ja que, en realitat, hi ha tres narracions perfectament connectades entre si, que tenen el mateix protagonisme i importància:

- La història de n'Art amb el seu pare transcorre en el present i mostra unes difícils relacions entre el pare i el fill, i entre el pare i la seva segona dona (na Mala). Aquesta història comença amb un adult que sofreix amb l'actitud del seu ancià

pare, però que, ple de remordiments nascuts de la mútua incomprensió, fa un esforç suprem per entendre'l.

- La història d'un supervivent que comença com una història d'amor entre n'Anja i en Vladek (la mare i el pare de n'Art). És la història real d'un supervivent de l'holocaust, tan marcat per la seva terrible experiència que sobreviu pagant un alt preu, el de la seva amargura, el del seu record de tot el que va veure i va haver de fer.
- El feixisme nacionalsocialista i l'holocaust jueu, com a exemples extrems de la irracionalitat i la crueltat.

Aquesta obra no té com a meta l'exaltació d'una religió o la mitificació d'un poble que va sofrir tortures: *MAUS* presenta les vivències en el marc d'uns fets històrics d'una gravetat que encara no podem arribar a entendre en tota la seva magnitud, i la tasca de l'autor es limita a apropar-nos el dolor que tantes persones van patir.

El primer que crida l'atenció de *MAUS* és que no estem davant un còmic de vivències personals o de tipus històric. Spiegelman està interessat a reflectir moltes més coses a part del tema del qual parteix la seva motivació; la història central està narrada com un gran *flashback* que es va intercalant entre les suc-

I REIA TANT I ERA TAN, TAN FELIÇ QUE TOT EL DIA SE M'ACOSTAVA I EM PETONEJAVA, DE TAN FELIÇ QUE ERA.

cessives trobades entre pare i fill al llarg de diversos anys. En Vladek és un home orgullós, obsessiu, mesquí, que, a més de perdre durant la guerra tota la seva família i un fill (en Richieu), més tard també perd la seva dona, que es va suïcidar durant una de les moltes depressions que sofria.

Hàbil negociant, excessivament estalviador, meticulós, racista (a pesar del que ha sofert en carn pròpia) i tossut, viu en un continu enfrontament generacional amb el seu fill, enfrontament en el qual predomina una incomprensió mútua. Aquest caràcter (a vegades desagradable) no és tant el propi d'en Vladek com el que s'ha forjat a manera de closca per a superar el genocidi del qual ha estat testimoni i que ha anat deixant pel camí. A part d'aquest retrat costumista, *MAUS* és també una història d'amor que uneix en Vladek i la seva dona Anja; ambdós han d'enfrontar-se a l'infern que es va desenvolupant al seu voltant sense més ajuda que la que es poden proporcionar ells mateixos i els familiars, donant-se suport en tot moment i sent l'única raó que els fa tirar endavant, el seu motiu per a sobreviure.

MAUS és un testimoni fidel del més gran genocidi que ha vist mai la història humana, un fet per al qual no existeixen qualificatius i que provoca en el

lector ràbia i tristesa. Conta, amb tots els detalls necessaris, com els nazis i gran part de la societat centreeuropea de l'època van tractar els jueus i molts altres (comunistes, homosexuals, etc.) com si fossin animals, i es convertiren ells mateixos en ani-

mals. La crueltat nazi va confinar els jueus als guetos, els va despullar de tots els seus béns materials, i els va utilitzar com a esclaus; a poc a poc els anaven duent a l'escorxador per a assassinar-los ràpidament o lentament, segons fos un jove o un vell, útil o inútil, home o dona, sa o malalt. Afrontar això és dur, especialment pel dolor i per la incomprensió de l'absurd que representa. El mateix Spiegelman en un capítol es mostra completament superat pels fets que vol contar; el laberint infrahumà d'Auschwitz és tan horribble que narrar el que va viure el seu pare li sembla una tasca impossible. Per això tracta d'afrontar-ho lluny de qualsevol tipus de commiseració (que en aquest cas no seria gens gratuïta) i prefereix centrar-se en el relat del supervivent que tracta de

preservar la seva humanitat i el seny a l'avantsala de l'infern.

Dels molts elements que ajuden a realçar l'horror de l'holocaust nazi, un dels més destacables és el que tenia de sistemàtic, de burocràtic, de científic. No només es matava gent, el que ja hauria estat suficient atroc, sinó que es feia de forma precisa, freda, amb l'eficàcia característica dels qui no perden el temps reflexionant. No és estranya

la imatge del nazi citant el seu poeta favorit mentre enviava a la mort centenars de persones, desmentint el mite que la cultura i l'educació fan que les persones siguin millors. L'holocaust va ser abans de res un acte executat amb tal racionalitat que només podia esdevenir una bogeria. Gairebé fa l'efecte que podria haver-se evitat apel·lant a la mateixa raó que tan bé va servir per a executar-lo.

L'autor se sent molest quan *MAUS* es veu reduït a una obra de consum jueu. O quan, només perquè és un còmic, és col·locat en els prestatges d'obres infantils o d'humor. "Això vol dir que l'holocaust es considera un assumpte merament jueu o, com a molt, potser també alemany. Quan en la meua opinió és un dels esdeveniments capitals de la història, d'aquells que marquen la història de la humanitat", comentà en la presentació del cò-

“El llibre és un testimoni fidel del més gran genocidi que ha vist mai la història humana”

“Dels molts elements que ajuden a realçar l’horror de l’holocaust nazi, un dels més destacables és el que tenia de sistemàtic”

mic en el Saló Internacional del Còmic de Barcelona (2002).

Estructura del llibre

L’obra està estructurada en dos plans. En el primer (present), el fill ens relata la complexa relació que manté amb el seu pare, supervivent dels camps nazis, mentre recull notes per a la realització d’un còmic que contarà les vivències d’aquell en la guerra. En l’altre (passat-present), assistim a la història en si, la d’una jove parella immersa en l’infern nazi.

L’estructura del llibre no es pot simplificar fàcilment en un model lineal, amb una introducció, un nus i un desenllaç, però sí es pot intentar simplificar-la per tal de fer-ne una presentació resumida. En tot cas, cal dir que la novel·la gràfica té dues parts diferenciades:

1a part: “El meu pare sagna història”. Consta de 6 capítols.

2a part: “I aquí van començar els meus problemes”. Consta de 5 capítols.

Tots els capítols tenen títols indicatius del contingut o d’alguna clau per a la comprensió.

Art Spiegelman va publicar els primers capítols en un sol tom i en el temps que passà fins a la publicació de la segona part, en *Vladek*, el seu pare, va morir, fet que dona un gir més dramàtic a la conclusió de la his-

tòria. Per això, narrativament, les dues parts són un poc diferents.

Simplificant molt, es pot parlar d’una introducció, un nus i un desenllaç, però només per facilitar la comprensió d’una història que no és lineal; la narració passa del present al passat i torna al present amb molta freqüència.

Introducció

Fa la presentació dels personatges principals de la narració en el present: Art, Vladek i Mala. Presenta també els elements fonamentals del que serà la narració: el temps (present i present-passat), l’àmbit espacial (Nova York i Polònia), els temes centrals (les relacions personals, la història de l’holocaust).

Nus

La part central, la dels records sobre l’holocaust a Polònia. És el moment dels descobriments importants (solidaritat, engany, terror, patiment, etc.); és la part que justifica el llibre. Però, especialment, el descobriment de com és la gent en situacions de necessitat.

Desenllaç

El final del llibre presenta la fi de la història del pare a la Polònia ocupada, el procés d’alliberament

dels camps de concentració i la trobada. El desenllaç se centra en la dificultat de la reconstrucció de la vida. Sobreviure a una experiència brutal és només sobreviure parcialment.

Recursos estilístics

És una obra molt innovadora. Spiegelman utilitza diverses tècniques i formes d’expressar-se. Presenta diferents tipus de textos, des de breus diàlegs o reflexions, fins a la reproducció de rètols, passant per la informació sobre la història personal i social. Igualment utilitza diverses visions gràfiques.

Al llarg de tot el llibre combina el temps present, el de n’Art i el seu pare en el moment actual, amb el temps passat intercalat en qualsevol moment i contat en temps present. L’autor entreteixeix contínuament les línies del relat, fent que les vinyetes d’una narració interrompin el flux de l’altra, com correspon al que en el fons és un relat oral.

Plantejament narratiu

El plantejament narratiu triat és molt elaborat: la història dels pares quan eren joves apareix en *flashbacks*

quan el mateix Art, en el present, visita el seu pare per documentar-se per fer el còmic. D’aquesta forma les pàgines alternen present amb passat d’una forma molt fluïda. El còmic, com a mitjà d’expressió, és més semblant al cinema que a la literatura; no obstant això, posseeix elements que el fan únic. Spiegelman els aprofita perquè no siguem mers lectors de la història sinó que ens hi sentim plenament identificats a partir d’una narració literària simplificada, i d’una narració gràfica també simplificada. No és literatura de llargs desenvolupaments, no és cinema amb imatges brillants o efectistes, és un tebeo molt eficaç narrativament en els seus textos i les seves imatges. És una obra d’art que no requereix aquestes comparances.

Els personatges tenen el cap d’un animal diferent segons quina sigui la seva nacionalitat: els jueus són ratolins, els alemanys són moixos i els polonesos són porcs. Hi ha més animals, però la intenció de l’autor no és caure en una espècie de maniqueisme, de bons i dolents, sinó facilitar la identificació de tothom; és com una espècie de codi per a una més fàcil assimilació, i és una troballa fantàstica sobretot gràcies al contrast entre l’estètica animalística i ingènua i el contingut dramàtic. A les pàgines 173 i 174 introdueix explícitament la reflexió sobre la identificació, en una conversa amb la seva parella, na Françoise (francesa), en la qual parlen de quin seria l’animal que millor la representaria.

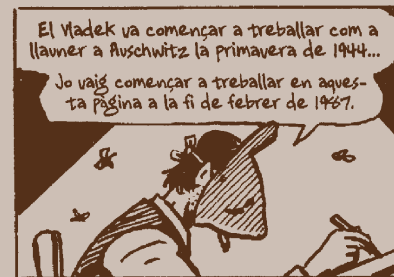
Aquesta identificació a partir de representacions animals no és totalment original, ja que George Orwell ja havia utilitzat aquest recurs a la seva novel·la *Animal farm* (*Granja d’ani-*

mal), per denunciar l’estalinisme; però no es desenvolupa utilitzant el model de les faules de La Fontaine, seguit per Orwell, sinó utilitzant un model molt realista. Quan el lector ha acabat el primer capítol, els animals s’han convertit en éssers humans, i les seves vides ocuparan la nostra ment fins i tot després d’haver acabat el còmic. El lector s’hi identifica plenament i fins es veu qualque vegada com a ésser humà disfressat; de fet, quan un jueu vol fer-se passar per polonès, Spiegelman el dibuixa com un ratolí que du una màscara de porc.

Gènere

És un llibre de memòria novel·lada, que incorpora molts recursos narratius, de tal manera que aparentment es dedica a contar ordenadament una història, però també a recordar, des de la sensibilitat d’un jove adult, la seva evolució personal. Hi domina la reflexió personal a partir de l’expe-

“És un material molt útil per al treball educatiu: permet treballar amb un material atractiu per als adolescents i joves, una gamma àmplia de temes i des de diverses perspectives”

riència del pare i la pròpia, el diàleg recordat, tal com es fa en el gènere biogràfic. Però, és possible una memòria novel·lada, amb una reflexió històrica, ètica, psicològica, en un còmic?

Els còmics es presenten tant amb històries de format curt, àlbums o amb sèries interminables de personatges que habitualment sembla que no envelleixin amb el temps. Per facilitar la mobilitat i optimitzar els recursos expressius, se sol simplificar, també, la línia fins a arribar quasi a la icona. Tot això, juntament amb la utilització freqüent de l’humor i les convencions pròpies de cada gènere, fa que de vegades quedin ocults els valors que no siguin els del pur entreteniment. A l’obra de Spiegelman, el reflex de la realitat i la reflexió que se’n fa es torna més evident i més profunda. Ha ajudat, també, a ampliar el camp de les històries costumistes i autobiogràfiques al còmic.

Narrador

El narrador, en primera persona, és n’Art, que combina el seu protagonisme amb el del seu pare. És un narrador que construeix la història estímulant la memòria del pare, però que finalment presenta com a mínim dues narracions entrelaçades: d’una banda, la de la vida del pare i la mare (la dels jueus polonesos dels anys

“El còmic, com a mitjà d’expressió, és més semblant al cinema que a la literatura; no obstant això, posseeix elements que el fan únic”

trenta i quaranta); i de l'altra, la seva pròpia vida (la dels fills dels emigrants polonesos).

Llenguatge i estil que predominen

El narrador, Art, utilitza un estil bàsicament realista i col·loquial, tant en els seus monòlegs com en els diàlegs, però també inclou fragments en altres formes expressives. Fins i tot, com s'ha dit abans, hi ha un còmic diferent fet per n'Art i que és comentat per pare i fill (“Presoner al planeta infern. Un cas clínic”). Utilitza l'estil cinematogràfic en diversos nivells, tant per al tractament de les imatges (seqüències, panoràmiques, etc.) com per construir el relat. Per exemple, n'Art interromp permanentment el relat amb *flashbacks* que, a les diverses converses, faciliten l'aparició gradual o el recobriment del passat.

Un altre element interessant és el canvi a la narració en funció del que es conta. Per exemple, quan en Vladek parla dels moments bons, el llenguatge és menys tens, mentre que quan parla de les situacions difícils, fa un ús més tortuós de la llengua, perquè suposadament hi ha una relació entre l'ús de la llengua i les emocions dels personatges.

En tot cas, és molt important l'esforç per mantenir-se dins les convencions del llenguatge realista. Spiegelman vol construir la seva narració sense que la perspectiva subjectiva ocultí o introduïxi confusió a la percepció d'allò tan real com van ser el nazisme, l'holocaust, les condicions de vida sota l'opressió feixista, les difícils relacions personals als camps de concentració, etc.

Els personatges parlen amb els accents i les variants de pronunciació. Aquest intent de presentar veus diferents, amb les seves particularitats, és una de les més interessants aportacions estilístiques. El repte més agosarat és donar una veu característica al pare, personatge d'origen polonès i que ha arribat als Estats Units sent ja adult. Per aquest motiu, no domina perfectament la llengua i comet els errors típics de tot estranger que no domina un idioma, i que, en català, passen per diverses confusions, entre d'altres les següents:

- El canvi d'ordre de les paraules en algunes frases.

- L'ús incorrecte de modes verbals (canviant, per exemple, alguns subjuntius per indicatius) o la confusió entre alguns verbs.
- L'ús d'expressions pròpies, com ara *oy o acch*.

Atès que aquestes confusions són presents al text original (evidentment amb errors típics de l'anglès) aquesta no hauria estat una bona traducció si hagués obviat una peculiaritat tan característica del personatge.

Espai on transcorre

La novel·la gràfica bàsicament es localitza a dues zones: Nova York i Polònia. A Polònia, passant per diversos pobles i ciutats. Nova York és el present, el present des del qual se situa el narrador, i Polònia és el passat. De tal manera que cada lloc representa un temps diferent.

El “lloc històric”, possiblement el més important, és Polònia, presentat directament al llarg del llibre de diverses formes (narració, mapes, imatges dibuixades).

Spiegelman va cercar que li descrivissin tan encertadament com fos possible tots els detalls. Ell mateix ha afirmat que quan el seu pare li deia “n'Anja i jo caminàvem pel carrer”, ell s'imaginava qualsevol carrer de Nova York; per això va decidir entrevistar més gent i anar a tants llocs com fos possible per fer-se una idea de com representar-los. Però els escenaris no van ser l'única cosa difícil de plasmar: Vladek, el pare de n'Art, va treballar en un taller dins el camp de concentració; provar de dibuixar el taller de sabates i la seva feina amb les seves distintes eines, mostrant la labor àrdua d'aprenentatge per a Vladek, era difícil.

Temps que abraça

Ja s'ha dit abans que hi ha dos moments a la narració: el passat i el present. El passat abraça els darrers anys trenta i els anys quaranta (la II Guerra Mundial i la immediata postguerra). El present són els anys setanta i vuitanta, però no tan clarament identificats.

El temps, en una novel·la de records, ha de ser fonamental i aquesta novel·la gràfica no n'és una excepció. De fet, fins i tot hi ha una presentació del temps (i la tradició dins el temps) com a element clau de la vida, quasi com un altre protagonista de la història.

Un punt de referència temporal fonamental s'esdevé el 1987. N'Art el presenta al principi del capítol 2 de la segona part (pàg. 203 i seg.); de fet, aquesta segona part es titula “Aquí van començar els meus problemes”. En aquest moment n'Art fa balanç del que ha passat: el seu pare va morir el 1982; na Françoise i ell esperen el seu primer fill; el 1986 es va publicar el primer volum de *MAUS*; s'espera que ell continuï aquesta primera part, que ha estat un èxit. Hi ha pressions i malentesos. És el moment en què n'Art es dibuixa a si mateix i a altres persones com a humans que porten una màscara d'animal.

Personatges principals

El protagonista i narrador és un jove dibuixant: Art. És el mateix Art Spiegelman el que protagonitza la narració.

El pare del dibuixant: Vladek. L'honestat de l'autor en explicar la difícil convivència amb el seu pare és digna d'admiració, ja que no es fa enrere en cap moment, i mostra el seu pare com un home obsessiu, mesquí i orgullós. Spiegelman mostra el seu irritant paternalisme (per exemple: pàg. 72-73) o, fins i tot, mostra el seu paradoxal racisme pel que fa als afroamericans, els seus prejudicis racistes cap als negres (pàg. 260-261). En Vladek és un supervivent de l'holocaust, però també un ésser humà

amb greus defectes, i Spiegelman traça el personatge amb ironia i sentit de l'humor.

La mare de l'Art: Anja. És una dona de bona família que es casa per amor i que manté una relació convencional amb el seu marit. És una relació de la qual no ho sabem tot (en Vladek ha cremat els diaris de la seva dona), com ens passa amb les relacions dels nostres mateixos pares, però sí que sabem que l'Anja patia crisis nervioses.

El germà gran de n'Art, mort a Polònia: Richieu. És el fill idealitzat pels pares, representa el que va matar el nazisme (una certa innocència, la situació familiar mitificada, etc.). N'Art té amb ell una relació ambigua: l'estima (li dedica, a ell i als seus fills, la segona part del còmic), però en Richieu també es converteix en un model opressiu.

La nova dona de n'Art: Mala, també una supervivent. És una dona amb les seves particularitats, que irriren molt en Vladek, però que l'estima i l'aguanta més del que és raonable. Participa de les manies d'en Vladek, herència de l'experiència que han patit, com la seva mania de guardar-ho tot.

La parella de n'Art: Françoise. És una dona jove que acaba convertida en l'esposa de n'Art, però que a la narració, davant el pare, és la seva parella. És el seu *alter ego*, li permet presentar les reaccions d'una altra persona jove no directament implicada davant el que conta el seu pare.

Dos dels personatges principals, a la segona part del còmic, són presentats amb una foto: Richieu a la pàgina 168, Vladek a la pàgina 296; l'un obre la segona part, l'al-

“L'autor utilitza l'estil cinematogràfic en diversos nivells, tant per al tractament de les imatges (seqüències, panoràmiques, etc.) com per construir el relat”

tre la tanca, però la seva mare no participa d'aquesta privilegiada representació de la família. Fins i tot altres membres de la família, com els oncles, els padrins, etc., estan representats amb fotos dibuixades (pàg. 276 i 277). La mare és una personatge un poc misteriós: desapareixen injustificadament els seus diaris

“Hi ha dos moments a la narració: el passat i el present. El passat abraça els darrers anys trenta i els anys quaranta. El present són els anys setanta i vuitanta”

i no es coneix pràcticament la seva vida posterior als camps de concentració. Entre el 1945 i el 1968, any de la mort per suïcidi de la mare, no hi ha la més mínima informació. N'Anja, la seva mare, és una de les incògnites de la narració. Tal vegada n'Art, i això és una interpretació agosarada, pot arribar a identificar-se amb un innocent mort, com en Richieu; també amb un supervivent, faci el que faci, com en Vladek; però no pot entendre, i per tant explicar, el suïcidi de n'Anja.

Suggeriments per a la utilització a classe

Es podria pensar que la majoria dels còmics contenen històries poc profundes, que no es preocupen per la reflexió que es pot desenvolupar i que no estan pensats des d'un punt de vista didàctic.

En tot cas, els temes dels còmics, actualment, no se solen restringir a l'humor i a la fantasia, sinó que tracten temes molt diversos: històrics, socials, de l'experiència quotidiana... El cas de *MAUS* justament pretén desenvolupar un estil propi que s'observa al traç de molts dibuixos o a les imatges, cuidar els

diàlegs i tractar amb complexitat un tema complex. És una novel·la gràfica molt personal, però a la vegada és una novel·la social; s'hi pot fer una identificació personal i a la vegada comprendre el passat, descobrir el passat, pensar en la dificultat de les relacions, etc.

És un llibre sobre el passat, però com si fos un informe d'una recerca, la recerca que tots podem fer sobre el nostre passat. El protagonista va fent descobertes, troba-

lles que li permetran superar la manca de sentit, per això continua cercant.

És una metàfora de la recerca que fem quan som joves, de com n'és, d'important, aquesta recerca, i també com es pot tenir un llarg passat encara que s'hagin viscut només uns pocs anys: el passat d'aquells que ens han precedit és també el nostre passat. El més important és que siguem conscients de l'experiència que ha anat formant la nostra identitat.

Utilització de *MAUS* per al treball educatiu

Es tracta d'un material molt útil per al treball educatiu: permet treballar amb un material atractiu per als adolescents i joves, una gamma àmplia de temes i des de diverses perspectives (històrica, sociològica, psicològica, filosòfica, literària, etc.).

Els destinataris més indicats són els adolescents i joves. Per això és especialment aconsellable per al treball a l'ESO i Batxillerat, encara que es pot utilitzar en edats superiors.

MAUS és un llibre seriós i apassionant sobre la realitat i la manera de viure-la. Les qüestions que a continuació es plantegen es poden utilitzar per fomentar el debat, però la forma de presentar els temes i les qüestions concretes s'han d'adaptar al nivell de formació de l'alumnat. Els educadors han d'utilitzar el seu criteri documentat per seleccionar la millor adequació.

Abans de llegir *MAUS*, es pot

debatre amb els estudiants per conèixer què saben sobre l'holocaust i sobre la història d'Europa en aquells anys (II Guerra Mundial, feixisme, etc.); explorar quines són les seves opinions, els seus prejudicis i estereotips; quins programes de televisió o pel·lícules han vist i recorden.

També es pot parlar sobre la forma d'expressió, i formular preguntes com ara: quins temes creuen que es poden tractar en un còmic? Quins són els còmics que coneixen? Si volguessin parlar d'un tema històric que els afectés personalment, creuen que utilitzarien un còmic? Per què?

Aquests debats serviran com a sensibilització i preparació per a la formació del seu propi judici crític.

A causa de les dimensions i de la complexitat de *MAUS*, també com per respectar un procediment participatiu i actiu, és aconsellable distribuir les activitats en diversos dies. Amb els més joves (12-13 anys), és aconsellable centrar-se en un o dos capítols; mentre que amb els més majors (16-18), es pot treballar tota una part cada vegada, de tal manera que hi hagi un mínim de dues sessions de treball.

Els temes a tractar

Tots els temes plantejats abans poden ser tractats: des de la tècnica del còmic i les opcions narratives, fins a les qüestions de contingut més profund. A la següent graella es presenten alguns dels temes.

Altres temes generals

Es pot fer un contrast entre la manca d'expectatives i la lluita per la vida del pare de n'Art, que

Àrea de coneixement	Qüestions a destacar
1. HISTÒRIA	<p>1.1. Importància del passat per comprendre el present.</p> <p>1.2. El feixisme-nacionalsocialista a l'Europa dels anys trenta i quaranta. Altres formes històriques de dictadura.</p> <p>1.3. L'holocaust dels jueus i l'experiència de genocidi d'altres grups (homosexuals, gitans, etc.). Què va passar al final de la guerra i l'holocaust?</p>
2. SOCIOLOGIA	<p>2.1. Relacions entre diversos grups socials i culturals.</p> <p>2.2. Els moviments de població forçats. Els refugiats polítics.</p> <p>2.3. El capitalisme davant la revolució; els sistemes polítics i les seves conseqüències: la guerra i l'opressió política.</p>
3. FILOSOFIA-ÈTICA	<p>3.1. La justícia, la solidaritat i l'altruisme <i>vs.</i> la injustícia, la crueltat i el prejudici. Tolerància <i>vs.</i> intolerància. Acceptació de la diferència <i>vs.</i> por i estereotips davant la diferència.</p> <p>3.2. Els drets humans. El subjecte de drets.</p> <p>3.3. Les formes de convivència.</p>
4. PSICOLOGIA	<p>4.1. Les relacions interpersonals: pares-fills; homes-dones; amb els iguals; amb els diferents.</p> <p>4.2. La dinàmica del prejudici i l'estereotip: com es forma, quines en són les conseqüències, etc. Exemples actuals d'estereotips.</p> <p>4.3. Els sentiments: les emocions, la forma d'expressar-los, etc.</p>
5. LITERATURA	<p>5.1. Formes d'expressió (imatges, diàlegs, etc.). Nivells narratius (autor i personatges; història i vivència personal; etc.).</p> <p>5.2. Estructura de la narració i recursos narratius i estilístics.</p> <p>5.3. Per què utilitzà Spiegelman les imatges d'animals?</p>
6. EXPRESSIÓ PLÀSTICA	<p>6.1. Reproduir les imatges utilitzades al còmic. Cercar alternatives per expressar fets i vivències: fotos, dibuixos en color, etc.</p> <p>6.2. Utilitzar la mateixa tècnica per fer una narració d'algun fet rellevant.</p> <p>6.3. Realitzar mapes (pàg. 167), esquemes i dibuixos per representar coses concretes (pàg. 222).</p>

es pot explicar per l'època en què viu (el temps del feixisme-nacio-

nalsocialista a Europa), i la situació actual. ●

